

7. Хэнна Д. Лидерство на все времена: Результаты сегодня – наследие на века : [пер. с англ.] / Д. Хэнна. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2007 – 297 с.
8. Беляцкий Н. П. Менеджмент. Основы лидерства / Н. П. Беляцкий. – Минск : Новое знание, 2002. – 250 с.
9. Бендас Т. Психология лидерства / Т. Бендас. – СПб. : Питер, 2009. – 448 с.
10. Скібицька Л. Лідерство та стиль роботи менеджера / Л. Скібицька. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 192 с.
11. Чиманский Г. В. Лидерами не рождаются, а становятся / Г. В. Чиманский // Кадровая служба. – 2005. – № 4. – С. 100–105.
12. Ширяева Е. Лидерские качества чрезвычайно важны в современном обществе / Е. Ширяева // Управление персоналом. – 2004. – № 13. – С. 32.
13. Дафт Р. Уроки лидерства / Р. Дафт. – М. : Эксмо, 2006. – 480 с.
14. Кови С. Лидерство, основанное на принципах : [пер. с англ.] / С. Кови. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2008. – 302 с.
15. Тернер Колин Секреты нового мышления в бизнесе / Т. Колин. – К. ; М. : София, 2003. – 272 с.
16. Мацусита К. Миссия бизнеса / К. Мацусита. – М. : Альпина Паблицерз, 2010. – 193 с.
17. Коллинз Дж. От хорошего к великому: Почему одни компании совершают прорывы, а другие нет... / Дж. Коллинз. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2008. – 320 с.

УДК 316.46(4/9)

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМАХ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

А. Д. Федунець, кандидат технічних наук

Стрімко змінюється світ і можливості доступу до інформації: ще якихось 20–30 рр. тому люди, прагнучи бути співучасниками подій в країні і світі, зверталися до газет, журналів, радіо, телебачення. Для угамування «інформаційного голоду» їм у цілому не бракувало як самої інформації, так і вільного часу для ознайомлення з нею. Сьогодні перед людством все дедалі гостріше постає питання так званого «дефіциту часу», а потреба в швидкому отриманні якомога більшої кількості інформації, своєчасній обізнаності з широкого кола професійних питань, а також з подій, які стосуються суспільства, держави, світу, стає дедалі актуальнішим і невід'ємним моментом повноцінного життя. Саме ця обставина сприяла виникненню нового наукового напрямку – комп'ютерної інформатики та систем штучного інтелекту, закріпленого практикою у вигляді інформаційних технологій. Цей напрям відкрив величезні можливості для автоматизації процесів обробки інформації в різ-

них сферах діяльності людини, включаючи інтелектуальну.

Між іншим, поряд із позитивом, який несуть світу інформаційні технології в процесі їх широкого застосування, їм притаманне дещо інше, що потребує осмислення і передбачення: саме вони стають якісно новим видом «зброї», яка загострює конкуренту боротьбу на ринках праці, товарів і послуг. Їм властиво як пом'якшувати, так і посилювати ризики, загострювати чи знімати їх, впливаючи на суспільну поведінку як окремих індивідів, так і суспільства в цілому. Яскраві приклади – дезінформація, хибність висновків тощо. В полі зору науковців має знаходитись проблема ефективного використання можливостей інформаційних технологій саме в інтересах прогресивного, якісного людського розвитку.

Огляд сучасних наукових джерел дозволяє констатувати, що інформаційні технології сьогодні охоплюють:

- електронні засоби обробки інформації на основі програмного керування різноманітними процесами, що супроводжують таку обробку з використанням сучасних досягнень науки і техніки;

- бази та банки даних і знань, об'єднаних у локальні та глобальні мережі засобами комп'ютерної комунікації з розвиненим інтерфейсом доступу до них;

- можливості спілкування «будь-кого з будь-ким у будь-який час» як у побуті, так і в процесі професійної зайнятості;

- можливості надання інформаційних і телекомунікаційних послуг та створення на цій основі нових ринків однойменних послуг.

Дослідження проблемних питань ефективного використання інформаційних технологій є предметом уваги широкого загалу науковців, серед яких О. О. Бакаєв, Л. І. Бажан, С. Д. Бушуєв, І. В. Гордієнко, О. Л. Єршова, М. З. Згуровський, Л. І. Кайдан, Т. Г. Кравченко, В. В. Кулик та ін. [1, 2, 3]. Проте серед низки найменш досліджених питань залишається визначення особливої ролі інформаційних технологій у формуванні конкурентного середовища та наслідків виконання такої ролі.

Переваги використання інформаційних технологій не потребують зайвої аргументації. На протипагу цьому їх властивість трансформуватися, набуваючи здатності стати новим видом «зброї» у загостренні конкурентної боротьби на ринках праці, товарів і послуг, потребує пояснень.

Результати нашого дослідження розкриємо на прикладі діагностики інноваційного розвитку національної освіти, зокрема вищих навчальних закладів, доцільність існування яких у нинішньому складі все частіше в українському суспільстві піддається сумнівам.

Використовуючи можливості сучасних інформаційних технологій, ми оцінили показники діяльності вищих навчальних закладів України (ВНЗ). Було виявлено наявність альтернатив, які стосуються оцінки інноваційного потенціалу ВНЗ. На рис. А і В представлена оцінка, що стосується ВНЗ класичних (1), технічних (2), технологічних, будівництва та транспорту (3), педагогічних, гуманітарних, фізичного виховання та спорту (4), культури, мистецтва, живопису, скульптури та дизайну (5), охорони здоров'я (6), аграрних (7), права, економіки, управління, підприємництва та торгівлі (8), приватних (9).

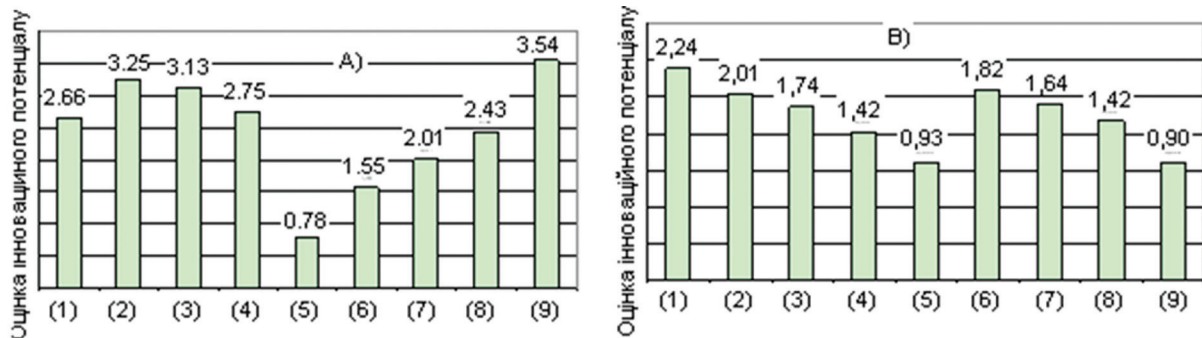

Рис. 1. Варіації оцінки інноваційного потенціалу ВНЗ України за типами закладів освіти:

А) – в середньому за типами закладів; В) – за представництвом закладу у групі типових)

Альтернатива А) стосується оцінки інноваційного потенціалу вищих навчальних закладів України у представництві їх типів: в цілому інноваційний потенціал ВНЗ класичного типу оцінено показником 2,66; технічних – 3,25 тощо. Альтернатива В) стосується такої ж оцінки, але в середньому на кожен заклад серед групи типових: в середньому кожен ВНЗ,

який відноситься до класичного типу, оцінено показником інноваційного потенціалу зі значенням 2,24; до технічних – 2,01 тощо.

Акцентуючи увагу на тій обставині, що згадані оцінки здійснено з використанням рівноцінних інформаційних технологій, поставимо питання, яке стосується прийняття рішень: яким закладам надати перевагу з позиції ви-

значення пріоритетів щодо ініціювання їх інноваційного розвитку? Система прийняття рішень, апелюючи до варіанта А), «вибудує» ланцюг пріоритетності на кшталт (9)–(2)–(3)–(4)–(1)–(8)–(7)–(6)–(5). У варіанті В) ланцюг виявиться іншим: (1)–(2)–(6)–(3)–(7)–(8)–(4)–(5)–(9). Досить звернути увагу на позицію ВНЗ приватного типу (9) у відмічених ланцюгах (перша – у варіанті А, остання – у варіан-

ті В), щоб мати уявлення про силу «зброї», яку нестимуть рішення, побудовані на інтерпретації результатів застосування інформаційних технологій. Інший приклад стосується ендогенних змінних, застосованих при аналізі впливу на них екзогенних факторів, які б сприяли виявленню закономірностей, притаманних розвитку інноваційної діяльності у ВНЗ України (табл.).

Таблиця

Залежність між ендогенними та екзогенними ідентифікаторами інноваційного розвитку ВНЗ за типовими групами закладів освіти

	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф7	Ф8	Ф9	Ф10	Ф11	Ф12
(1) Університети класичного типу												
W1												
W2												
W3												
W4												
(2) Технічні університети												
W1												
W2												
W3												
W4												
(3) Університети технологічні, будівництва та транспорту												
W1												
W2												
W3												
W4												
(4) Університети педагогічні, гуманітарні, фізичного виховання і спорту												
W1												
W2												
W3												
W4												
(5) Університети культури, мистецтва, живопису, скульптури та дизайну												
W1												
W2												
W3												
W4												
(6) Університети охорони здоров'я												
W1												
W2												
W3												
W4												
(7) Аграрні університети												
W1												
W2												
W3												

Продовж. табл.

	Ф1	Ф2	Ф3	Ф4	Ф5	Ф6	Ф7	Ф8	Ф9	Ф10	Ф11	Ф12
W4												
(8) Університети права, економіки, управління, підприємництва і торгівлі												
W1												
W2												
W3												
W4												
(9) Приватні університети												
W1												
W2												
W3												
W4												

Примітка. Світлим (не викресленим) комітками позначено позитивний вплив ендогенного фактора на екзогенну змінну.

Не вдаючись до деталей, відмітимо лише результат аналізу (табл.), представлений матрицею залежності ендогенних змінних (W1 – кількість оформлених охоронних документів; W2 – кількість виданих монографій; W3 – кількість виданих підручників; W4 – кількість виданих навчальних посібників з грифом МОН України) від ендогенних факторів (Ф1 – кількість комп'ютеризованих робочих місць, Ф2 – обсяг бібліотечного книжкового фонду, Ф3 – обсяги витрат на придбання обладнання для виконання наукових робіт; Ф4 – чисельність випускників – спеціалістів і магістрів; Ф5 – чисельність випускників-бакалаврів; Ф6 – обсяги фінансування НДДКР; Ф7 – кількість затверджених ВАК докторських дисертацій; Ф8 – кількість затверджених ВАК кандидатських дисертацій; Ф9 – чисельність докторантів; Ф10 – чисельність аспірантів; Ф11 – чисельність кандидатів наук; Ф12 – чисельність докторів наук).

У табл. засвідчено наявність двох тенденцій, характерних для ілюстрованих нею результатів:

- по-перше, вплив на одну й ту ж екзогенну змінну для різних типів ВНЗ суттєво різняться (скажімо, для класичних університетів (1) позитивний вплив на змінну W1 мають ендогенні фактори Ф1–Ф4–Ф6–Ф7–Ф8–Ф11–Ф12, для технічних – Ф1–Ф2–Ф3–Ф5–Ф8–Ф10–Ф11);
- по-друге, вплив на різні екзогенні змінні для ВНЗ одного і того ж типу також суттєво

різний (скажімо, для тих же класичних університетів (1) позитивний вплив на змінну W1 мають згадані вище ендогенні фактори Ф1–Ф4–Ф6–Ф7–Ф8–Ф11–Ф12, а на змінну W2 – Ф1–Ф4–Ф8–Ф10–Ф11–Ф12).

Така обставина свідчить про відсутність будь-яких спільних закономірностей, яким мала б бути підпорядкована діяльність ВНЗ, що функціонують в одному і тому ж правовому полі, виконуючи (апріорі) адекватні функції стосовно зобов'язань перед державою ініціювати умови інноваційного розвитку відповідно до визначених стратегічних завдань. У свою чергу, це означає, що прийняття тих чи інших рішень щодо перспектив інноваційного розвитку ВНЗ, сформованих з використанням можливостей одних і тих же інформаційних технологій, може перетворитися в могутню «зброю», здатну як ініціювати необхідні зміни, сприяючи підвищенню конкурентоспроможності національної освіти, так і провокувати наслідки протилежного змісту.

Враховуючи ситуацію в Україні та міжнародну практику щодо розвитку ринку інформаційних послуг, нагальною постає необхідність переходу до системи державної координації та регулювання розвитку не лише інформаційних технологій, а й інформаційної інфраструктури ринку інформаційних послуг у цілому. При формуванні такого ринку слід враховувати особливості застосування інформаційних технологій, зокрема, наділення їх властивістю

бути «зброєю» в системах, відповідальних за прийняття рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методи, моделі і інформаційні технології в управлінні економічними системами різних рівнів ієрархії / О. О. Бакаєв, Л. І. Бажан, Л. І. Кайдан, Т. Г. Кравченко та ін. під ред. О. О. Бакаєва : монографія / НАН України: Міжнародний науково-навчальний центр інформаційних технологій і систем. – К. : Логос, 2008. – 127 с.
2. Гордієнко І. В. Інформаційні системи і технології в менеджменті : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / І. В. Гордієнко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : КНЕУ, 2003. – 259 с.
3. Костіна Н. І. Менеджмент: перспективні інформаційні технології / Н. І. Костіна, В. М. Антонов, В. Т. Білоус ; Державна податкова адміністрація України ; Національна академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2002. – 374 с.

УДК 65.01

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

А. В. Василик, кандидат економічних наук

Нові пріоритети і соціально-економічні тенденції розвитку, пов'язані зі становленням постіндустріальної економіки вимагають переорієнтації управлінської діяльності як на загальнодержавному, так і на організаційному рівнях. Надання визначальної ролі нематеріальним активам, творчості, знанням, людському інтелектуальному капіталу, а також ефективне управління такими неоднорідними складовими інтелектуального капіталу є єдиним способом підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств при переході світової економіки до постіндустріальної стадії, а провідних компаній – на інноваційний тип розвитку.

Дослідженню певних аспектів управління знаннями, інтелектуальним капіталом підприємства присвячено ряд праць зарубіжних і вітчизняних науковців, серед яких В. Зінов [1], Б. Мільнер, З. Румянцева, В. Смірнова, А. Бліннікова [2], Г. Суков, І. Тупик [3], А. Гапоненко, О. Кендюхов та ін. Однак через проблеми, з якими стикаються вітчизняні підприємства щодо управління інтелектуальним

капіталом, викликає необхідність здійснення подальших розробок у цьому напрямі.

Водночас відмітимо, що світова економічна криза 2008 р., яка почалася в країнах постіндустріального світу, має катастрофічні наслідки саме для країн індустріальних й аграрних, тому що останні здійснюють обслуговуючу функцію для постіндустріальних економік. Ми вважаємо, що кризові явища, які спостерігаються в Україні, створюють передумови для переорієнтації і державної стратегії і політики, і стратегії провідних підприємств на якомога ширше використання інтелектуальних чинників розвитку, зокрема через зростання інтелектуального капіталу й розвиток інтелектуальної праці як основних факторів виробництва. У зв'язку з цим надзвичайно вагомим значенням набуває дослідження основних засад сучасного стратегічного менеджменту, зокрема формування стратегії і політики управління інтелектуальним капіталом підприємства, що і є метою даної статті.

Варто зазначити, що управління інтелектуальним капіталом тісно пов'язане й інколи